

МЕТОДИ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ: СТАВЛЕННЯ ДО НИХ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Олена Попадич, Володимир Староста

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Анотація:

У статті проаналізовано погляди дослідників і виокремлено основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; набуття учасниками вмінь щодо організації спільної навчальної діяльності тощо. Виявлено позитивне ставлення студентів – майбутніх учителів до методів інтерактивного навчання, оскільки покращується пізнавальна активність, мотивація навчання, співпраця в колективі та ін. Застосування методів традиційного навчання, на думку студентів, є особливо ефективним для самостійної роботи, оцінювання результатів навчання тощо.

Анотация:

Попадич Елена, Староста Владимир. **Методы традиционного и интерактивного обучения: отношение к ним будущих учителей.** В статье проанализированы взгляды исследователей и выделены основные сущностные характеристики понятия «методы интерактивного обучения» как системы способов: целенаправленного активного взаимодействия субъекта обучения с учебной средой по созданию оптимальных условий для своего развития; субъект-субъектного взаимодействия через беседу, диалог между всеми участниками учебного процесса; приобретения участвующими умений организовывать совместную учебную деятельность и т. п. Выведено положительное отношение студентов – будущих учителей к методам интерактивного обучения, поскольку улучшается познавательная активность, мотивация учения, сотрудничество в коллективе и т. д. Применены методы традиционного обучения, по мнению студентов, является особенно эффективным для самостоятельной работы, оценки результатов обучения и т. д.

Resume:

Popadych Olena, Starosta Volodymyr. Methods of traditional and interactive learning: future teacher attitudes.

In the article the authors singled out the most essential characteristics of the concept of "interactive learning methods" as a system of approaches by analyzing scientific psychological and pedagogical literature and practice of specialist training: the purposeful and active interaction between the subject of learning and the learning environment can create optimal conditions for student development; subject-to-subject interaction through conversation, a dialogue between all participants in the educational process; formation of the experience in intensive communication; mutual learning among participants and with the teacher in the process of communication; developing organizational skills for joint educational activities and the exchange, change and variety of activities; purposeful reflection by all participants on their activity and interaction. Certain differences in the interpretation of the concept of «interactive learning methods» occur due to the complexity and specificity of interactive learning. The results of the survey of 120 students are presented in order to: a) identify the attitude of students to traditional methods of interactive learning in using 14 separate aspects of educational and cognitive activity of students in the process of studying; b) students' assessment of the microteaching method as one of the specific methods of interactive learning; c) Students evaluate the objectivity of methods and forms of control. Students are future teachers and they feel positive about methods of interactive learning because such aspects as their cognitive activity, motivation to study, teamwork improve. The use of traditional teaching methods, according to students' opinions, is especially effective for independent work, assessment of learning outcomes, etc. The authors believe that student assessment of interactive learning methods is somehow overestimated and it is also affected by increased attention of teachers and researchers to this problem and a significant number of publications, methodological developments, etc.

Ключові слова:

інтерація; традиційне та інтерактивне навчання; методи традиційного та інтерактивного навчання; мікровикладання.

Ключевые слова:

интеракция; традиционное и интерактивное обучение; методы традиционного и интерактивного обучения; микропреподавание.

Key words:

interactions; traditional and interactive learning; methods of traditional and interactive learning; microteaching.

Постановка проблеми. Покращення ефективності педагогічного процесу з метою формування й розвитку творчої особистості – актуальне завдання як у різні історичні епохи, так і сьогодні, у час реформування української школи. Відповідно важливого значення набуває створення психологічно комфортних умов навчання, орієнтація на розвиток особистості, використання її внутрішнього потенціалу. Одним зі шляхів розв'язання цієї актуальної проблеми є застосування методів інтерактивного навчання, які в процесі підготовки майбутніх учителів стають не тільки засобом, а й метою навчання. Сучасний учитель має володіти комплексом традиційних та інноваційних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовка майбутніх учителів до застосування методів інтерактивного навчання в професійній діяльності розглядається в психолого-педагогічній літературі в різних аспектах, зокрема таких, як: теоретико-методологічні й технологічні основи професійної підготовки вчителя в закладах вищої освіти, підвищення якості цієї підготовки (В. Андрущенко, С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Беспалько, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, М. Лещенко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.); розв'язання проблем активізації навчально-пізнавальної діяльності (І. Лернер, В. Лозова, С. Максименко, М. Махмутов,

Т. Шамова, Г. Щукіна та ін.); характеристики інтерактивних технологій навчання (Н. Балицька, К. Баханов, О. Біда, Г. Волошина, О. Комар, І. Мельничук, М. Окса, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, Т. Сердюк та ін.); педагогічні підходи до використання групових форм організації навчально-пізнавальної діяльності (Х. Лийметс, К. Нор, В. Онищук, І. Первін, О. Ярошенко та ін.); теорії ігрового та інтерактивного навчання (І. Абрамова, Н. Борисова, А. Вербицький, Ю. Ємельянов, М. Кларін, В. Рибальський, А. Смолкін, С. Шмаков та ін.).

Інтерактивні методи навчання – це дієвий педагогічний засіб і необхідна умова оптимального розвитку студентів і викладачів, тому навчання майбутніх фахівців засобами інтерактивних технологій сьогодні на часі (І. Мельничук, 2011 [8, с. 104]).

Оскільки в сучасних умовах педагоги використовують поряд з інтерактивними також і традиційні методи навчання, то постає питання, як майбутні вчителі ставляться до обох зазначених груп методів навчання.

Формулювання цілей статті. Мета статті – з'ясувати ставлення майбутніх учителів до методів традиційного та інтерактивного навчання. Основні завдання: надати сутнісну характеристику поняттю «методи інтерактивного навчання», проаналізувати ставлення студентів до методів традиційного та інтерактивного навчання загалом і конкретно на прикладі мікрОВкладання як одного з методів інтерактивного навчання.

Для досягнення поставленої мети й виконання завдань використовувались такі взаємопов'язані методи дослідження: теоретичні – для усвідомлення сутності й особливостей традиційного та інтерактивного навчання, розробки запитань анкети, формулювання висновків проведеного дослідження тощо (абстрагування, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення та ін.);

емпіричні – метод анкетування для виявлення ставлення студентів до методів традиційного та інтерактивного навчання; математичні – для обробки отриманих результатів анкетування (метод реєстрування, ранжування, описова статистика). Емпіричне дослідження проводили на базі педагогічного факультету Мукачівського державного університету. До анкетування залучали студентів – майбутніх учителів, які навчаються за спеціальностями «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта» (3-5 курси, разом – 120 студентів).

Виклад основного матеріалу дослідження. За традиційного навчання, зазначає М. Кларін (1995 [4]), викладач виконує роль «посередника-фільтра», який через себе пропускає навчальну інформацію (рис. 1; А). За інтерактивного навчання кожен з учнів / студентів стає джерелом інформації через наявний досвід і завдяки прямій взаємодії між учасниками. Таким чином, інтерактивне навчання означає певний порядок навчально-пізнавальної взаємодії між суб'єктом навчального процесу й навчальним середовищем. Реалізація методів інтерактивного навчання можлива за наявності проблеми та роботи над нею в навчальних групах, ухвалення узгодженого рішення за результатами групової діяльності (М. Кларін, 1995 [4, с. 32]). Педагог виступає в ролі помічника учнів у процесі їхньої взаємодії з навчальним матеріалом (рис. 1; Б), в ідеалі (рис. 1; В) – керівником їхньої самостійної роботи, реалізуючи принципи педагогіки співробітництва. Викладач не дає готових знань, але спрямовує всіх на їх самостійний пошук. Порівняно з традиційним, в інтерактивному навчанні змінюється й взаємодія з викладачем: його активність переходить в активність учасників; викладач повинен створити умови для такого переходу. За умов правильної організації навчального процесу під час інтерактивного навчання створюються ситуації для максимальної відкритості у взаємовідносинах між членами групи та окремими групами.

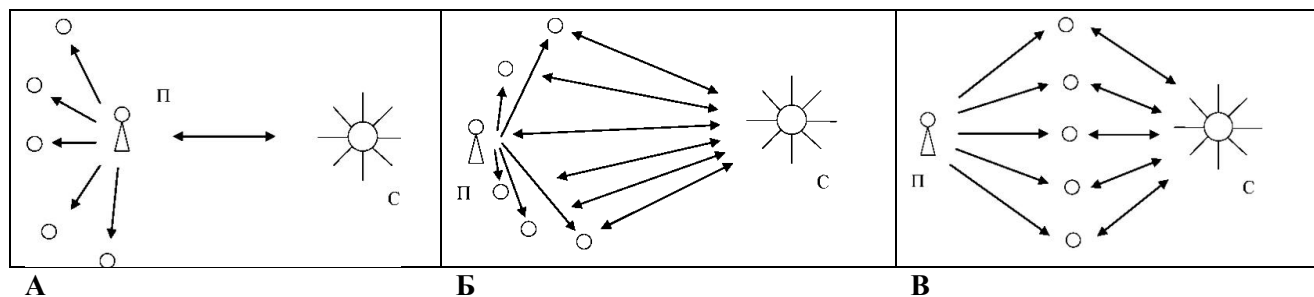

Рис. 1. Моделі навчання: традиційне (А); інтерактивне навчання (Б), (В) (М. Кларін, 1995 [4])

Метод у педагогіці визначається як спосіб цілеспрямованої взаємодії вчителя і учнів для розв'язання педагогічних задач, тобто для розвитку. Таким чином, інтерактивні методи, на

думку О. Комар (2011 [7]), можна трактувати як способи цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії вчителя і учнів зі створення оптимальних умов для свого розвитку.

Інтерактивне навчання О. Пометун (2007 [10, с. 7]) трактує як організацію вчителем за допомогою певної системи способів, прийомів і методів освітнього процесу, заснованого на: суб'єкт-суб'єктних відносинах педагога й учня (паритетності); багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні зворотного зв'язку; постійній активності учня.

Аналіз джерел свідчить, що дослідники вживають як термін «інтерактивні методи», так і «методи інтерактивного навчання». Цілком погоджуємось з О. Пометун, яка розрізняє «інтерактивні методи» та «методи інтерактивного навчання». Перші характеризують якість самого методу. Пізнавальна діяльність учнів при цьому є вторинною, тобто як тільки перестає працювати метод – учень перестає активно навчатись і взаємодіяти з іншими. В інтерактивному навчанні основою є активність учнів, яка задається не тільки безпосередньо методом, а й освітнім середовищем (О. Пометун, 2007 [10, с. 12]).

Наведемо деякі трактування дослідниками поняття «інтерактивні метод(и) навчання», «метод(и) інтерактивного навчання»:

- інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог (В. Беспалько, 1989 [1, с. 34]);
- методи інтерактивного навчання – сукупність педагогічних дій і прийомів, спрямованих на організацію навчального процесу та створення умов, що мотивують учасників до самостійного, ініціативного й творчого засвоєння навчального матеріалу в процесі взаємодії та взаємонавчання студентів між собою та в процесі спілкування з викладачем (Т. Добриніна, 2008 [2]);
- інтерактивні методи навчання – педагогічна взаємодія з високим рівнем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну діяльностями, зміною та різноманітністю їх видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності та взаємодії, що відбулась (С. Кашлев, 2005 [3, с. 19]);
- інтерактивні методи – це методи взаємодії з колегами, «з досвідом, який слугує центральним джерелом навчального пізнання», сприяння налагодженню міжособистісних стосунків у групі, інтенсивному засвоєнню матеріалу й активній участі суб'єкта навчальної діяльності; це система науково обґрунтованих дій учасників процесу соціально-психологічної взаємодії

(інтерактивне спілкування та інтерактивний діалог), виконання яких з великою ймовірністю гарантує досягнення поставлених цілей навчання (М. Кларін, 2000 [5, с. 13]);

- інтерактивні методи навчання – це такий спосіб досягнення дидактичної мети, за якого навчально-пізнавальна діяльність упорядкована на основі інтерактивної моделі навчання (Т. Коваль, Н. Кочубей, 2011 [6, с. 161]);
- інтерактивний метод навчання – це впорядкований спосіб активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, спрямований на досягнення цілей і завдань освіти, що сприяє виконанню навчально-виховних завдань і водночас накопиченню учнями досвіду спілкування й набуття ними вмінь організації спільної навчальної діяльності (О. Комар, 2011 [7]);
- інтерактивний метод – метод, у якому той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, створює це (О. Пометун, 2007 [10, с. 12]);
- інтерактивні методи – спосіб організації активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем для досягнення визначених дидактичних результатів (Т. Сердюк, 2010 [12]).

Зауважимо, що певні відмінності в трактуваннях зумовлені складністю та специфікою інтерактивного навчання.

1. Ключовим у розумінні психологічної основи методів інтерактивного навчання є поняття **інтерації**, більш відомої в російській та українській психологічній літературі як міжособистісна чи соціальна взаємодія. Соціальна взаємодія вважається складником спілкування та спільної діяльності, які утворюють нерозривну єдність. Люди не просто спілкуються в процесі виконання ними суспільних функцій, вони завжди спілкуються під час певної діяльності, «з приводу неї» (Є. Полат та ін., 2001 [9, с. 27]).
2. Аналогічну думку висловлює О. Пометун. Відповідно, категорією, що визначає сутність інтерактивних методів, є «**взаємодія**». Взаємодія розуміється як безпосередня міжособистісна комунікація, найважливішою особливістю якої визнається здатність людини «брати на себе роль іншого», уявляти, як її сприймає

партнер по спілкуванню або група і, відповідно, інтерпретувати ситуацію й конструювати власні дії. Педагогічна взаємодія – це обмін діяльністю між педагогом і учнями, де діяльність одного зумовлює діяльність іншого (інших). Вона є процесом спільної діяльності педагога й учнів, атрибутами якого є (О. Пометун, 2007 [10] та інші праці дослідниці): присутність учасників в єдиному часі й просторі, що створює можливість особистого контакту між ними; наявність спільної мети, очікуваного результату діяльності, який відповідає інтересам усіх і сприяє реалізації потреб кожного; планування, контроль, корекція й координація дій; розподіл єдиного процесу співпраці, спільної діяльності між учасниками; виникнення міжособистісних відносин.

3. Інтерактивні методи – це посиленна педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу крізь призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. Це процес інтенсивної, міжсуб'єктної комунікації вчителя й учнів, де педагог – суб'єкт власної професійної діяльності – ставить у позицію суб'єкта освітньої діяльності учня. Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їх комунікації, обміну діяльностями, зміною й розмаїттям її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності та взаємодії, що відбулась. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів спрямовані на зміну, удосконалення моделей поведінки й діяльності учасників педагогічного процесу (О. Комар, 2011 [7]).

4. Визначення інтерактивного методу навчання, запропоноване О. Комар (2011 [7]), містить усі три ознаки методу навчання: мета – засвоєння змісту освіти, єдність викладання й учіння, тобто бінарність навчання й характеру способу засвоєння, спрямованого на кожний елемент змісту освіти. Аналогічні ознаки методу навчання є й у формулюванні Т. Сердюк (2010 [12]), що визначає інтерактивні методи як спосіб організації активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем для досягнення визначених дидактичних результатів.

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел ми виокремили основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного

навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; набуття досвіду інтенсивного спілкування; взаємонавчання учасників між собою й у процесі спілкування з викладачем; набуття учасниками вмінь організувати спільну навчальну діяльність, а також обмін, зміну й розмаїття видів діяльності; цілеспрямованої рефлексії учасниками своєї діяльності та взаємодії.

Надалі розглянемо ставлення студентів до методів традиційного та інтерактивного навчання. Багато науковців, згідно з М. Тесленко (2010 [13, с. 64]), поділяють інтерактивні методи на два види: *групові* (робота в парах, трійках, карусель, акваріум тощо) і *фронтальні* (велике коло, мікрофон, мозковий штурм, незакінчене речення, дискусія, кейс-метод тощо). Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці – від 2 до 6-ти осіб), інші – спільну роботу та взаємонавчання всієї групи. Робота в малих групах дає всім студентам змогу діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування, зокрема володіння прийомами активного слухання, вироблення спільного рішення тощо.

О. Пометун і Л. Пироженко (2004) розподіляють інтерактивні технології за формами навчання на чотири групи, залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів [11, с. 27]: *інтерактивні технології кооперативного навчання* (робота в парах, трійках, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо); *інтерактивні технології колективно-групового навчання* (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, ажурна пилка та ін.); *технології ситуативного моделювання* (імітаційні ігри, рольова гра, драматизація та ін.); *технології опрацювання дискусійних питань* (метод ПРЕС, займи позицію, кейс-метод, дискусія тощо).

Реальна практика показує, що в процесі навчання найчастіше використовуються вказані М. Тесленко (2010 [13, с. 64]) дві форми організації навчально-пізнавальної діяльності (*групові* та *фронтальні*), а тому під час дослідження й анкетування студентів ми взяли за основу зазначений підхід. Аналогічні форми (кооперативне й колективно-групове навчання) виділяють і О. Пометун та Л. Пироженко (див. вище [11, с. 27]).

Науковці здебільшого розглядають мікрореконструкцію як метод навчання, який спрямований на формування практичних навичок викладання в процесі підготовки майбутніх учителів (J. Vajtoš, R. Orosóvá,

2011 [14]). Саме мікрвикладання передбачає проведення мікроуроку, який триває кілька хвилин. Кожен мікроурок спрямований на формування певної навички викладання (мотивація учіння, застосування навчальних завдань, оголошення домашнього завдання, вербальна чи невербальна комунікація тощо). Отже, на нашу думку, мікрвикладання є методом інтерактивного навчання й належить до колективно-групової форми.

У процесі емпіричного дослідження методом анонімного анкетування студентам було запропоновано оцінити ефективність за п'ятибальною шкалою (1 – дуже низька; 2 – низька; 3 – середня; 4 – достатня / висока; 5 – дуже висока) використання методів традиційного та інтерактивного навчання за такими аспектами навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальних занять:

1. Рівень особистої пізнавальної активності.
2. Рівень пізнавальної активності академічної групи.
3. Стимулювання до навчальної діяльності.
4. Усвідомлення мети заняття, її реалізація.
5. Увага викладача до особистості студента (реалізація індивідуального підходу).

6. Можливість висловлювати свою думку під час обговорення.

7. Навчальне спілкування (розвиток комунікативних здібностей).

8. Можливість співпрацювати в колективі протягом заняття.

9. Практичне засвоєння знань, формування умінь і навичок.

10. Формування навичок самостійної роботи.

11. Об'єктивність контролю за навчальними досягненнями студентів.

12. Ефективність щодо професійного спрямування (для майбутньої педагогічної діяльності).

13. Комфортна психологічна атмосфера на заняттях.

14. Формування активної життєвої позиції.

Проведене дослідження (рис. 1) виявило позитивне ставлення студентів до інтерактивних методів навчання, оскільки завдяки їм покращується пізнавальна активність студентів, мотивація до навчання, співпраця в колективі протягом заняття та ін. Застосування методів традиційного навчання, на думку студентів, особливо ефективно для самостійної роботи, оцінювання результатів навчання тощо.

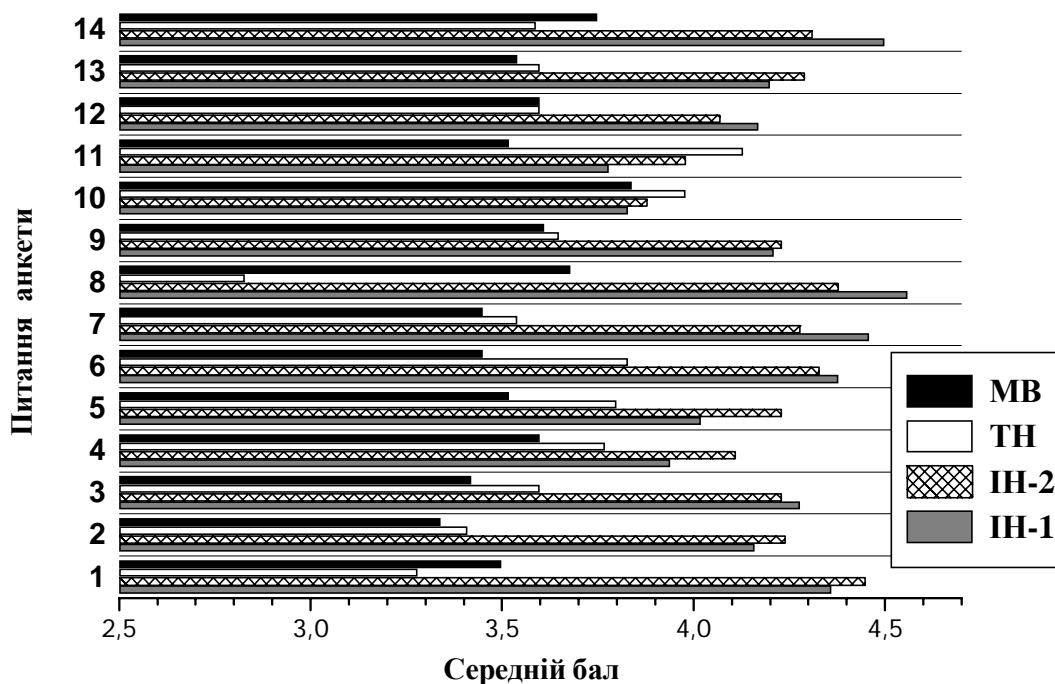

Рис. 2. Ефективність (у балах) традиційного та інтерактивного навчання за результатами анкетування студентів

Позначення: 1-14 – досліджувані аспекти навчально-пізнавальної діяльності;

ІН-1 – інтерактивне навчання (кооперативна форма – карусель, акваріум та ін.); ІН-2 – інтерактивне навчання (колективно-групової форма – мікрофон, дискусія та ін.); ТН – традиційне навчання (колективно-групової форма – запитання / відповідь, самостійна письмова робота тощо); МВ – мікрвикладання.

За кілька місяців студентам запропонували провести таке ж оцінювання для методу мікрвикладання як одного з конкретних методів

інтерактивного навчання, який використовується в процесі підготовки майбутніх учителів. Інтервал у часі ми використали для того, аби

зменшити можливий вплив на відповіді студентів їхніх настанов, поглядів, які виникали під час першого анкетування. Для цього ми також не вказали належність цього методу (мікрОВикладання) до колективно-групової форми інтерактивного навчання. Згідно з результатами анкетування (рис. 2), показники ефективності методу мікрОВикладання нижчі, порівняно з іншими методами інтерактивного навчання (ІН-1, ІН-2) і практично наближаються до традиційного навчання. Отже, вважаємо, що оцінки студентами методів інтерактивного навчання (ІН-1, ІН-2) певним чином завищені. Можливо, на таке оцінювання впливає достатньо підвищена увага педагогів і дослідників до

проблеми інтерактивного навчання, значна кількість публікацій, методичних розробок тощо. Методи традиційного та інтерактивного навчання, на наше переконання, мають сильні та слабкі сторони. Завдання педагога визначити умови, за яких той чи інший метод можна використовувати з максимальною ефективністю.

Студентам також було запропоновано: «Оцініть методи та форми контролю щодо об'єктивності оцінювання викладачами Ваших знань і вмінь (1 – дуже низька; 2 – низька; 3 – середня; 4 – достатня / висока; 5 – дуже висока)». Результати (рис. 3) узгоджуються з попереднім висновком.

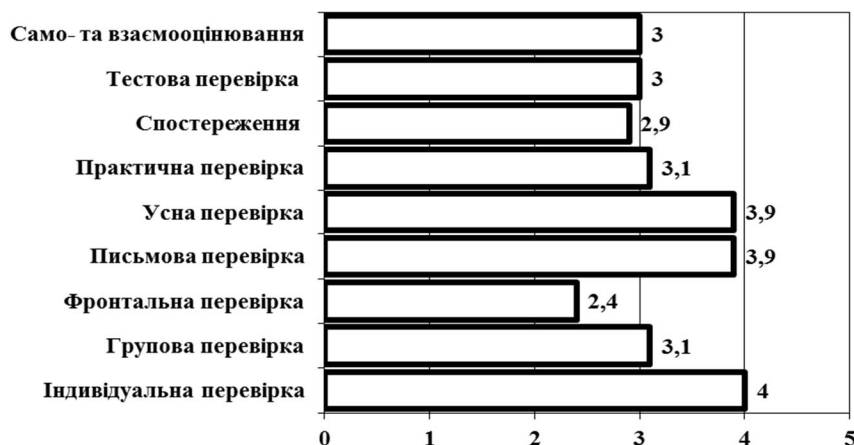

Рис. 3. Оцінка студентами (у балах) методів і форм контролю щодо об'єктивності оцінювання викладачами

Студенти вважають, що застосування методів усної, письмової та індивідуальної перевірки створює умови для більшої об'єктивності під час оцінювання знань і вмінь. А це методи традиційного навчання.

Висновки. Отже, на основі аналізу психолого-педагогічних джерел і практики підготовки фахівців виокремлено основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; набуття учасниками вмінь організації спільної навчальної діяльності тощо. Виявлено

позитивне ставлення студентів – майбутніх учителів до методів інтерактивного навчання, оскільки завдяки їм покращується пізнавальна активність, мотивація навчання, співпраця в колективі та ін. Застосування методів традиційного навчання, на думку студентів, особливо ефективне для самостійної роботи, оцінювання результатів навчання тощо.

Подальші дослідження в цьому напрямі, на нашу думку, доцільно спрямувати на вивчення способів виявлення й використання зворотного зв'язку між студентами та викладачем, аби покращити об'єктивність контролю за навчальними досягненнями студентів, оскільки в умовах інтерактивного навчання в цьому аспекті виникають певні проблеми.

Список використаних джерел

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва: Педагогика, 1989. 192 с.
2. Добрынина Т. Н. Интерактивное обучение в системе высшего образования: монография. Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2008. 183 с.
3. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения. Минск: Белорусский верасень, 2005. 176 с.
4. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта). Рига: НИЦ «Эксперимент», 1995. 176 с.
5. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент

References

1. Bepal'ko, V. P. (1989). *Components of pedagogical technology*. Moscow: Pedagogika. [in Russian]
2. Dobrynina, T. N. (2008). *Interactive training in higher education: monograph*. Novosibirsk: NGPU. [in Russian]
3. Kashlev, S. S. (2005). *Interactive learning technology*. Mn.: Belorusskij verasen'. [in Russian]
4. Klarin, M. V. (1995). *Innovations in world pedagogy: learning based on research, games and discussion. (Analysis of foreign experience)*. Riga: NPC «Jeksperiment». [in Russian]
5. Klarin, M. V. (2000). *Interactive learning is a tool for*

- освоения нового опыта. *Педагогика*. 2000. № 7. С. 12–18.
6. Коваль Т. І., Кочубей Н. П. Інтерактивні технології навчання іноземних мов. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 7. С. 160–163.
 7. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини. Умань, 2011. 512 с.
 8. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. / Тернопільський нац. економ. ун-т. Тернопіль, 2011. 585 с.
 9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Ю. Петров. Москва: Академия, 2001. 272 с.
 10. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А. С. К., 2007. 142 с.
 11. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. Київ: А. С. К., 2004. 136 с.
 12. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 20 с.
 13. Тесленко М. Вплив інтерактивних методів на формування пізнавальної самостійності студентів педагогічних університетів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць. Вип. III. Ч. II. Слов'янськ: СДПУ, 2010. С. 58–66.
 14. Bajtoš Ján, Orosová Renáta. *Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. 86 s.
 6. Koval, T. I., Kochubei, N. P. (2011). *Interactive Technologies for the Study of Foreign Languages Proceedings. Nizhyn national teachers training university of Mykola Hohol. Psychological-pedagogical sciences*, 7, 160-163. [in Ukrainian]
 7. Komar, O. A. (2011). *Theoretical and methodological principles of the preparation of future elementary school teachers for the use of interactive technology. Doctor's thesis*. Uman. [in Ukrainian]
 8. Melnychuk, I. M. (2011). *Theory and methods of training future social workers by means of interactive technologies. Doctor's thesis*. Ternopil. [in Ukrainian]
 9. Polat, E. S., Buharkina, M. Ju., Moiseeva, M. V., Petrov, A. Ju. (2001). *New pedagogical and information technology education system*. Moscow: Academy. [in Russian]
 10. Pomatun, O. (2007). *Encyclopedia of interactive learning*. Kyiv. [in Ukrainian]
 11. Pomatun, O. I., Pirozhenko, L.V. (2004). *Modern lesson. Interactive Learning Technologies*. K.: ASK. [in Ukrainian]
 12. Serdiuk, T. V. (2010). *Interactive technologies of teaching social disciplines as a means of activating educational and cognitive activity of students of higher educational institutions I-II levels accreditation. Extended abstract of candidate's thesis*. Krivoy Rog. [in Ukrainian]
 13. Teslenko, M. (2010). *Impact of interactive methods on the formation of cognitive autonomy of students of pedagogical universities. Humanization of educational process*, 3(2), 58-66. [in Ukrainian]
 14. Bajtoš, J., Orosová, R. (2011). *Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. [in Slovak]

Рецензент: д.пед.н., професор Москальова Л.Ю.

Відомості про авторів:
Попадич Олена Олександрівна
 olena.popadych@uzhnu.edu.ua
 Державний вищий навчальний заклад
 «Ужгородський національний університет»
 пл. Народна, 3, м. Ужгород,
 Закарпатська обл., Україна, 88000

Староста Володимир Іванович
 volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
 Державний вищий навчальний заклад
 «Ужгородський національний університет»
 пл. Народна, 3, м. Ужгород,
 Закарпатська обл., Україна, 88000

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i20.2453

*Матеріал надійшов до редакції 05. 06. 2018 р.
 Прийнято до друку 20. 06. 2018 р.*

Information about the authors:
Popadych Olena Oleksandrivna
 olena.popadych@uzhnu.edu.ua
 State higher education institution «
 Uzhhorod National University»,
 3 Narodna Sq., Uzhhorod, Ukraine, 88000

Starosta Volodymyr Ivanovych
 volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
 State higher education institution
 «Uzhhorod National University»,
 Sq. Narodna, 3, Uzhhorod, Ukraine, 88000

doi:

*Received at the editorial office 05. 06. 2018.
 Accepted for publishing 20. 06. 2018.*